

givende natur til sin fortsatte viderek-sistens. Teoriens barske mening må jo være, at de individer, til hvem der hverken synes at have været arbejde eller mad, svækkedes og døde i et sådant antal, at populationen svandt ind til et omfang, der havde eksistensmuligheder. Den sorte død må have ramt en svækket befolkning, der allerede var i færd med at hændes. At undersøge, på hvilken måde dette fænomen kan betragtes som et produkt af en samfundsform, en produktionsmåde, og i hvilket omfang som produkt af mere eller mindre uafvendelige naturkræfter, synes i betragtning af det 20. århundredes befolknings- og miljøkrise en i høj grad respektabel og dagsaktuel forskningsopgave.

På det rent faglige plan må man allerede nu i konsekvens af ødegårdsforskningen føle sig tvunget til et ændret syn på århundredet efter Valdemarstiden: dette har været tidsrummet for nød og elendighed for de mange i et uhyggeligt omfang, et højdepunkt af menneskelige lidelser i Danmarks og Nordens historie. Det kan i sig selv være grund nok til at vurdere ødegårdsprojektet som noget af det mest betydningsfulde, der i øjeblikket er i gang i nordisk historievidenskab.

Helge Paludan

Georg Galster: *Unionstidens udmøntninger*. (Dansk Numismatisk Forening, 1972). 119 s.

Dansk Numismatisk Forening har længe haft det ønske at supplere Holger Hedes arbejde: Danmarks og Norges mønter 1541-1814-1963 (København 1964) med en møntbeskrivelse og mønthistorie for tiden

før Hedes værk. Nærværende fornemme publikation, som dr. Georg Galster har udarbejdet i sit otium, dækker perioden 1397-1540. Det vil sige det tidsrum af dansk mønthistorie, der ligger mellem ophøret af udmøntning efter gammel nordisk møntregning og det år, fra hvilket Hedes katalog dækker.

Dr. Galster har nedlagt sin omfattende viden om Unionstidens udmøntninger i et uvurderligt hjælpemiddel for alle samlere og historikere, der måtte komme til at fordybe sig i periodens numismatik.

Hver enkelt mønt er smukt gengivet takket være en fremragende teknisk indsats af Nationalmuseets fotograf Lennart Larsen, F. Hendriksens Efterf. Reproduktionsatelier og Andelsbogtrykkeriet i Odense.

Helge Paludan

Knud Rasmussen: *Die livländische Krise 1554-61*. Københavns Universitets slaviske Institut. Studier 1. (Universitetsforlaget i København, 1973). 241 s.

Efter en længere pause har danske historikere genopdaget rigets gamle besiddelser på anden side af Østersøen. Årsagen hertil må søges i den øgede interesse for Danmarks forbindelser med Rusland, og en genstand for disse kontakter var netop de senere russiske Østersøprovinser, med den gamle fællesbetegnelse Livland. Det er det diplomatiske spil om dette område i perioden 1554-61, Knud Rasmussen har behandlet i sin disputats. Forf. opstiller en arbejdshypotese, som går ud på, at både Rusland og Polen-Litauen forsøgte at vinde indflydelse i Livland, evt. opnå en un-